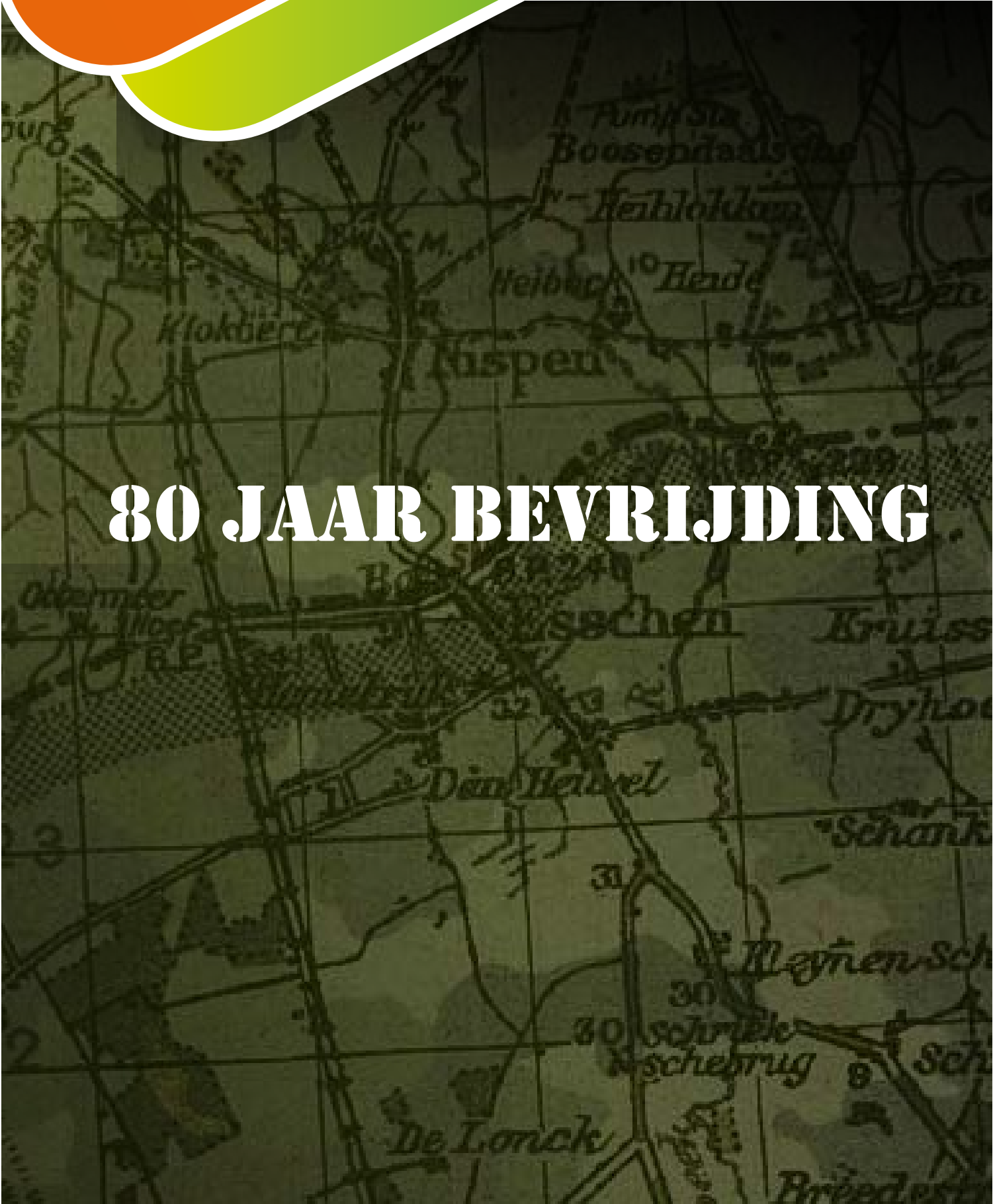

80 JAAR BEVRIJDING

Voorwoord

Bedankt dat u de moeite neemt om deze brochure te ontdekken!

“Lees verder en ontdek zelf hoe deze bevrijding verliep en wat er zich in het najaar van 1944 afspeelde in onze regio”
Helmut Jaspers, schepen van cultuur en voorzitter werkgroep bevrijding

Mensen spreken in de geschiedenis vaak over de bange meidagen van 1940 toen de Duitse bezetter ons drop binnenviel en voor de komende 4,5 jaar bezette, maar in de herfstmaanden van 1944 duurde de ellende veel langer en was de tol bij burgers en militairen hoog.

“Laat ons samen dit jaar de tragische en de vreugdevolle momenten van 80 jaar geleden herdenken en vieren.”
Burgemeester Gaston Van Tichelt

***Laat de kennis over het verleden
vooral een les zijn voor de toekomst.
Om te blijven streven naar een wereld van
vrede en verdraagzaamheid,
waar iedereen harmonieus
in vrijheid, gelijkheid en solidariteit
kan leven.***

Geschiedenis: Bevrijding van Essen Prelude

6 juni 1944: Na 4 jaar bezetting komt er goed nieuws uit Normandië. De geallieerden zijn er in geslaagd voet aan wal te zetten op het vasteland en een nieuw volwaardig tweede front te openen in West-Europa. Dit betekent dat Duitsland nu op drie plaatsen in de verdediging wordt gedrukt. Al van in het voorjaar '43 zijn de Russen in opmars aan het oostfront en sinds de zomer van '43 wordt ook gevochten op het Italiaanse schiereiland.

De slag om Normandië duurt zo'n twee maanden en draait uit op een overwinning van de geallieerden. De Duitsers worden op de vlucht gejaagd en na de moeizame gevechten in het Normandische heggelandschap liggen de weidse vlakten van Noord-Frankrijk nu open voor een snelle opmars richting het oosten en noorden.

Na Parijs op 26 augustus en Brussel op 3 september, is het op 4 september de beurt aan Antwerpen om de bevrijders te verwelkomen.

Dolle dinsdag

Na de bliksemsnelle opmars van de geallieerden meldt de BBC op maandagavond 4 september bij monde van de Nederlandse premier Gerbrandy dat Britse troepen de grens met Nederland zijn overgetrokken. Dit nieuws verspreidt zich als een lopend vuurtje onder de verzetsgroepen in onze streken. Dit is het sein om in actie te komen!

Heel Nederland viert die dag feest. Ook in Essen zitten de cafés vol en worden Belgische vlaggen bovengehaald. Men is ervan overtuigd dat de bevrijding een kwestie van uren is. Als echter duidelijk wordt dat de bevrijders in Antwerpen gestopt zijn, slaat de sfeer om en moeten onze inwoners nog zes lange weken wachten op hun bevrijding. Tijdens deze dolle dagen neemt het verzet risico's en ontsnapt de Essense bevolking ternauwernood aan zware represailles van het Duitse leger nadat deze verzetsacties fout aflopen.

Aandacht verlegd naar het Oosten

Het geallieerde oppercommando geeft in de week na de bevrijding van Antwerpen goedkeuring voor het uitvoeren van "Operation Market Garden". Deze operatie - ook wel bekend van de film 'Een brug te ver' - vindt plaats in Oost-Brabant en bij Nijmegen en Arnhem.

Met de hulp van 35.000 luchtlandingstroepen moeten de belangrijkste bruggen over de Maas, de Waal en de Rijn ingenomen worden. Tegelijkertijd rukt er vanuit Leopoldsburg een colonne tanks op tot aan Arnhem. Eens over de Rijn, is het plan om rechtsaf draaien en Duitsland binnen te dringen in het Ruhrgebied, het hart van de Duitse industrie. Dit gedurfde plan moet er voor zorgen dat de oorlog voor Kerstmis afgelopen is. Het mislukt jammerlijk. De geallieerden lijden aanzienlijke verliezen en blijven achter met een uitstulping in het front richting Nijmegen.

De Antwerpse haven wordt van vitaal belang

Na het mislukken van "Market Garden" wordt de focus opnieuw op de Antwerpse haven gelegd. Gezien de geallieerden meer en meer problemen krijgen met bevoorrading, die nog steeds uit Normandië moet komen, is de opening van de Antwerpse haven een topprioriteit geworden. Eisenhower, opperbevelhebber van de geallieerde troepen geeft daarom de Britse generaal Montgomery de opdracht dit zo snel mogelijk voor elkaar te krijgen.

Het probleem is dat de Scheldemonding nog aan beide oevers bezet is door de Duitsers én dat de scheldemonding een gigantisch mijnenveld is. Eerst moet men dus Zeeuws-Vlaanderen bevrijden. Deze eer valt te beurt aan de Canadezen (en de Polen), die in de Zeeuwse polders weken moeten ploeteren en vechten voor elk kanaal, elke sloot en elk dorp. Ze krijgen er de naam "Waterrats".

Ten noorden van Antwerpen krijgen de Duitsers 3 weken de tijd om zichzelf te herpakken en in te graven achter het Albertkanaal. Ook hier moeten de Canadezen aan de slag om op te rukken richting de toegang tot Walcheren en de noordelijke Scheldeoever. Essen ligt op hun weg.

De moeizame opmars

Op 2 oktober lanceert het Canadese Eerste Leger een offensief noordwaarts vanuit Antwerpen. Ook de 49ste Britse Divisie, die een bruggenhoofd over het kanaal heeft weten te slaan in Turnhout, komt nu in beeld. De Canadese 2de Divisie weet zich in vijf dagen vanuit Antwerpen een weg te vechten tot Hoogerheide. De Essenaren kunnen het gebulder van kanonnen nu echt horen en beseffen dat de bevrijding in zicht is.

Op 8 oktober wordt een deel van Kalmthout bevrijd. Vanuit Putte rukken de Canadezen op tot aan de spoorlijn en de 'Acht Zaligheden'. Ze worden echter gestuit in het zicht van Essen-Wildert.

De Duitsers hanteren een tactiek van taai weerstand bieden en traag achteruit trekken. Ze gebruiken daarbij allerlei obstakels: bomen worden omgezaagd, wegen worden opgeblazen, berm ondermijnd, ...

Een forse tegenaanval van Duitse Falschirmjäger-troepen (dezelfde die de geallieerden in Normandië het leven zuur maakten) in Hoogerheide kan slechts ternauwernood afgeslagen worden en het front komt tot stilstand.

De Canadezen moeten terug naar de tekentafel om een plan te bedenken om door te stoten naar Walcheren en zo de noordoevers van de Schelde vrij te maken.

Operation Suitcase

Rond 18 oktober beginnen de voorbereidingen voor **“Operation Suitcase”**. De 4de Canadese Divisie, die in Zeeuws-Vlaanderen alle moeite van de wereld heeft gehad om de Duitsers daar te verdrijven, wordt overgebracht naar het gebied rond Maria-ter-Heide en Kapellen.

Het plan wordt opgevat om over twee assen door te stoten naar het noorden.

Vanuit het huidige militair domein aan de voormalige kazerne in Brasschaat en vanuit Kapellen moeten de Canadezen oprukken over de Essen- en Kapellensteenweg richting Kalmthout.

Daar moeten ze contact maken met de 2e Canadese Infanteriedivisie die sinds 8 oktober het westelijk gedeelte van Kalmthout onder controle heeft. Daarna wordt de sprong richting de grens gemaakt en moet Essen bevrijd worden. Ondertussen krijgen “de Polar Bears” van de 49ste Britse Divisie de opdracht om vanuit Rijkervorsel op te trekken richting Sint-Lenaerts, Brecht en Wuustwezel. Zo wordt de rechterflank van de Canadezen ook gedekt.

Operation Pheasant

Suitcase kadert in een grotere operatie om de Duitsers uit heel Noord-Brabant te knikkeren. De overkoepelende operatie staat beter bekend als **“Operation Pheasant”**.

Op 20 oktober gaat Suitcase van start. Van aan het Withof (Maria-ter-Heide) over de Essensteenweg vorderen de Canadezen langzaam. De opmars wordt sterk vertraagd door obstakels en mijnen. Ter hoogte van de Kruisstraat zijn er enkele hevige gevechten met de vijand die zich terugtrekt. Ook vanuit Kapellen rukken de Canadezen op richting Kalmthout en Wildert.

Op de avond van 21 oktober hebben de Canadezen Wildert bereikt en worden plannen gesmeed om een nachtaanval op Essen uit te voeren, iets wat niet wordt geprefereerd door de, over het algemeen ‘voorzichtige’, Britse en Canadese Officieren. In de nacht van 21 op 22 oktober wordt Essen door de Canadese Artillerie, die ter hoogte van Putte staat, onder vuur genomen ter voorbereiding op de aanval.

Er vallen slachtoffers onder de burgerbevolking en er is behoorlijk wat schade aan verschillende huizen in het centrum.

De meeste Essenaren zitten in hun schuilkelders en zullen daar de komende dagen het meeste van de tijd doorbrengen. Net na middernacht vertrekken rijen Canadese soldaten in dichte drommen vanuit Wildert richting Essen om zo posities in te nemen in en rond het centrum.

De aanval loopt op drie parallelle assen. In het oosten rukt het “Algonquin Regiment” op langs de bermen van de Antwerpsesteenweg.

Opmerkelijk: de opmars is traag en onderweg moeten de soldaten meer dan 30 omheiningen van weiden doorknippen.

In het midden nemen de soldaten van het “Lincoln & Welland Regiment” het huidige Rose Grononpad, de Zandstraat en de Oude Baan.

Op de westelijke flank en ook aan de andere zijde van de spoorlijn rukken “the Argyll & Sutherland Highlanders” op

door de bossen van de Wildertse Duintjes. Ze nemen daarbij de Nelsebaan en Velodreef.

De soldaten worden op de oostelijke en westelijke flank ondersteund door de tanks van het “South Alberta Regiment” en het “Lake Superior Regiment.” Op de westelijke flank is er, behalve wat kleine schermutselingen, weinig tegenstand en de Canadezen graven zich in rond de Moerkantsebaan in de ochtend. Er wordt een Duits 20mm kanon en zelfs een buitgemaakt Canadees stuk gevonden. De rust zal hier weldra verstoord worden.

Op de oostelijke flank zijn de soldaten van het Algonquin regiment gevorderd tot aan het huidige Spijker (verkeerslicht). De Canadezen maken een omtrekkende beweging langs de huidige Ringweg en maken zich klaar om het centrum rond het gemeentehuis langs drie wegen binnen te trekken: de Nollekensstraat, het Smeyerspad en de Dreef.

Op het moment dat de soldaten aan het Spijker de tanks achter zich horen aankomen, bestormen ze de Kapelstraat. Wat kunnen de Duitsers daar tegenover zetten? Niet zoveel. De nog aanwezige Duitsers worden totaal verrast. Naast een kort vuurgevecht met de Duitsers in het centrum wordt Essen zonder veel slag of stoot ingenomen.

Terug naar de westelijke flank. De ingegraven Canadezen aan de Moerkantse-

baan, horen 's ochtends een kolonne Duitse troepen te voet aankomen vanuit Essen-Hoek. Op het moment dat er een schot valt van een Canadees - die blijkbaar de zenuwen niet kan bedwingen - schieten de Duitsers uit elkaar en ontstaat er een schermutseling. De Duitsers moeten de aftocht afblazen en vluchten in de richting van de grens en Wouwse Plantage. Daar alarmeren ze de Duitse troepen en net voor de middag lanceren ze een tegenaanval dwars door domein Hemelrijk en De Belder. Deze aanval wordt afgeslagen.

Opnieuw op de westelijke flank maken de Canadezen contact met de vijand wanneer ze op het Schanker en Over d'Aa over de kleine Aa verkenningen uitvoeren. Op het Schanker zien ze tanks. Hierdoor vrezen de Canadezen opnieuw om met een flankaanval te maken te krijgen. Gelukkig rukken de Britse "Polar Bears" vanuit Wuustwezel op richting Nieuwmoer en Essen.

Op 24 oktober wordt Essen opgedeeld in twee zones. Ten westen van de spoorlijn is de Canadese zone, ten oosten de Britse zone. De Canadezen hebben de opdracht om via Wouwse Plantage naar Bergen op Zoom door te stoten en zo de toegang tot Walcheren volledig af te sluiten. Daarna willen de Canadezen doorstoten en het schiereiland en ook de noordoever van de Schelde bevrijden. Dit zal dan de de facto opening van de haven van Antwerpen mogelijk maken.

De Britten van de "49th West Riding Division", de "Polar Bears," trekken noordwaarts naar Nispen en Roosendaal. Van daaruit moeten ze doorstoten naar de bruggen over het Hollands Diep bij Moerdijk.

Maar de opdrachten van beide divisies verlopen niet zonder slag of stoot. Het innemen van Wouwse plantage neemt vier dagen in beslag. De laatste Duitsers worden pas op 27 oktober uit de laatste hoeken van Essen verjaagd en Roosendaal wordt pas op 30 oktober bevrijd. De Essense burgerbevolking lag letterlijk een week lang in de frontlinie en werd beschoten langs beide kanten.

Uiteindelijk slagen de geallieerden er pas op 8 november in de Antwerpse haven te openen. Tot en met maart 1945 wordt Essen geterroriseerd door vliegende bommen (V-wapens). De uiteindelijke vrede komt er pas op 8 mei.

Een jonge Essenaar eet een stuk chocolade gekregen van een bevrijder vlak na de bevrijding.

Bronnen

Autumn Gale – Maarten Swarts & Jack Didden (www.autumngale.com)

Het Negende Beleg – Robert Catsburg (www.bftous.nl)

4 Dagen Hel – Richard Brouwer & André Nachtegale (www.talesfromthefront.nl)

Bren schutters van de Polar Bears op de Nieuwmoersesteenweg ter hoogte van de Rijkmaker

Slotwoord

Steve Suykerbuyk en Pieter De Meester van de gemeentelijke werkgroep Bevrijding, werkten als initiatiefnemers intensief mee aan deze brochure en het bevrijdingsweekend.

Steve & Pieter: "Wij zien het als onze taak om de geschiedenis van de 2e Wereldoorlog levend te houden en vooral de jongere generaties te doen stilstaan bij de offers die velen brachten voor onze vrijheid. Veel thema's die toen actueel waren, zijn dit nu nog steeds. De toekomst is slechts een weerspiegeling van het verleden en een steeds herhalend patroon van dezelfde tendensen die zich in andere gedaantes voordoen.

Het was ons een genoegen u mee te nemen in de geschiedenis!"

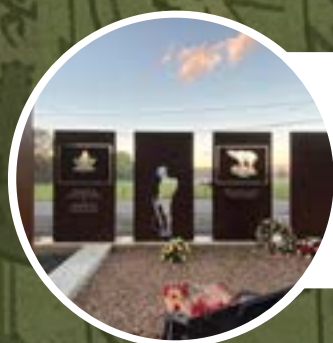
Steve Suykerbuyk & Pieter De Meester van de gemeentelijke werkgroep Bevrijding

Falschirmjäger verbergen zich achter een stukgeschoten Sherman tank op de Mariabaan richting Wouwse Plantage

BEVRIJDINGSWEEKEND

17 - 18 - 19 - 20 oktober

**17
OKT**

LEZING

HERDENKINGSMOMENT
BEVRIJDINGSBAL

**18
OKT**

**19
OKT**

BELEVINGSWANDELING
RE-ENACTMENT

RONDRIJ
HERDENKINGSMOMENT

**20
OKT**

INFO EN CONTACT

 Domein Paters Redemptoristen

 essen.be/80jaarvrijheid

 vrijetijd@essen.be

